

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ НА ОБОРОНУ ТА УПРАВЛІННЯ

Опанувавши матеріал теми, ви будете знати:

- ✓ особливості воєнної доктрини України;
- ✓ пріоритети бюджетних видатків на оборону та управління;
- ✓ особливості фінансування видатків на інші функції держави;
- ✓ призначення видатків бюджетів на оборону та управління, основні напрями їх;
- ✓ функції та повноваження органів державного влади щодо фінансування оборони;
- ✓ функції та повноваження органів державного влади щодо фінансування управління;
- ✓ основні джерела та структуру видатків на оборону та управління;
- ✓ особливості кошторисного фінансування у сфері оборони,

та Вміти:

- ✓ визначати склад і структуру видатків бюджетів на оборону, управління та інші функції держави;
- ✓ формулювати висновки щодо показників видатків бюджетів на оборону та визначати залежність їх від воєнної доктрини і політики держави;
- ✓ визначати особливості фінансування видатків на військовий, цивільний та інші напрями оборони;
- ✓ визначати особливості здійснення видатків на утримання органів управління;
- ✓ формулювати висновки щодо розмежування повноважень на органи управління.

WORKBOOK. Питання

3.1. Воєнна доктрина України. Склад і структура видатків бюджету на оборону

3.2. Склад і структура видатків бюджетів на управління

3.3. Видатки бюджетів на реалізацію інших функцій держави

Питання для самостійного вивчення:

- принципи здійснення формування оборонного бюджету, призначення його планових і позапланових видатків;
- нормативно-правове регулювання оборони, призначення та особливості непрямих і прихованих оборонних видатків;
- повноваження місцевих бюджетів у сфері оборони;

- перспективи розвитку військової науки;
- особливості видатків бюджету на громадський порядок, безпеку та судову владу;
- джерела фінансування діяльності органів місцевого самоврядування;
- особливості фінансування проведення виборів і референдумів, нормативно-правове регулювання управління;
- особливості кошторисного фінансування фіскальних органів;
- розмежування повноважень бюджетів на управління, поділі у плануванні видатків бюджету на державне управління;
- видатки бюджету на екологічну безпеку, їх склад і призначення;
- особливості видатків бюджету на утримання органів законодавчої та виконавчої влади;
- планування видатків на утримання правоохоронних органів;
- планування видатків на утримання житлово-комунального господарства;
- особливості кошторисного фінансування фінансових органів.

3.1. Воєнна доктрина України.

Склад і структура видатків бюджету на оборону

Воєнна доктрина країни є складовою концепції національної безпеки і становить сукупність засадових установок і принципів щодо організації й забезпечення безпеки особи, народу і держави шляхом політичних, дипломатичних, економічних і воєнних заходів.

Фінансування оборони залежить від прийнятої державною воєнної доктрини. Виокремлюють три її типи:

1. _____;
2. _____;
3. _____.

Згідно із Указом Президента України «Про воєнну доктрину» від 08 червня 2018 року № 390/2018 воєнна доктрина України — це _____

_____

_____

_____.

Воєнна доктрина має оборонний характер. Україна не вважає жодну державу (коаліцію держав) своїм воєнним противником,

але визнаватиме потенційним воєнним противником державу (коаліцію держав), дії чи наміри якої матимуть ознаки загрози застосування воєнної сили проти України.

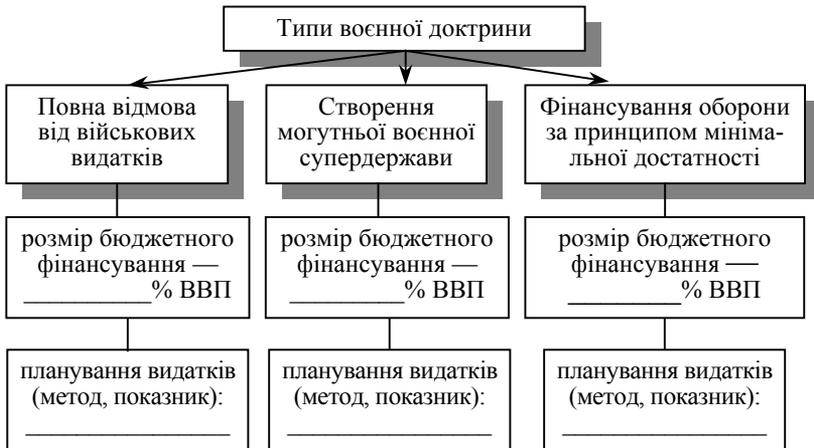
Тобто прийнята Україною воєнна доктрина відповідає принципу _____.

Виходячи із принципів прийнятої воєнної доктрини Україна може демонструвати воєнну силу лише в разі створення передумов виникнення воєнного конфлікту і лише з метою стримування потенційного агресора. У разі виникнення воєнного конфлікту Україна зобов'язується не застосовувати силу першою, застосовувати її адекватно і з дотриманням норм міжнародного права. Навіть під час воєнного конфлікту Україна намагатиметься вирішити його політичними і дипломатичними інструментами.

Обрана воєнна доктрина передбачає фінансування оборони з урахуванням принципу оборонної достатності, який передбачає:

- ◆ _____;
- ◆ _____;
- ◆ _____.

Ураховуючі принцип оборонної достатності, Законом України «Про оборону України» від 06 грудня 1991 року № 1932 (зі змінами та доповненнями) визначається мінімальна сума коштів, яка має бути спрямована на фінансування потреб національної оборони — не менш, як _____ % запланованого обсягу ВВП. Отже, прийняття відповідного типу воєнної доктрини впливає на розмір та основи бюджетного фінансування оборони країни (заповніть схему):

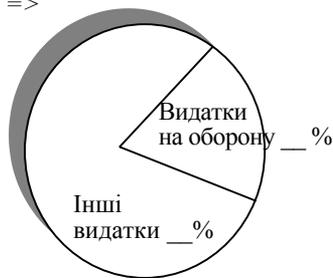
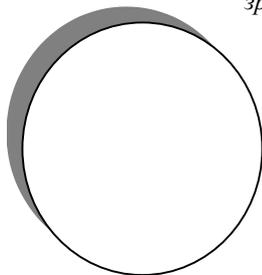

Бюджетне фінансування оборони, як будь-яка діяльність в цій галузі, визначається такими нормативними актами (заповніть таблицю):

Нормативний акт	Регулювання організації управління	Номер відповідної статті	Регулювання організації фінансування
Конституція України			
Бюджетний кодекс України			
Закон України «Про Державний бюджет України за ____ рік»			
Закон України «Про оборону України»			
Указ Президента України «Про воєнну доктрину»			
Закон України «Про Збройні Сили України»			
Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»			
Указ Президента України «Про Стратегічний бюлетень України на період до 2015 року»			
Закон України «Про організацію оборонного планування»			
Закон України «Про здійснення державних закупівель»			
...			

Позначте на рисунку фактичну частку витатків бюджету на оборону у ВВП.

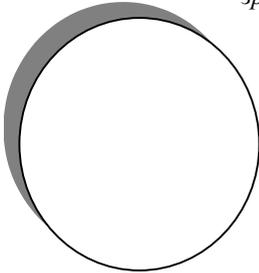
зразок початку роботи =>

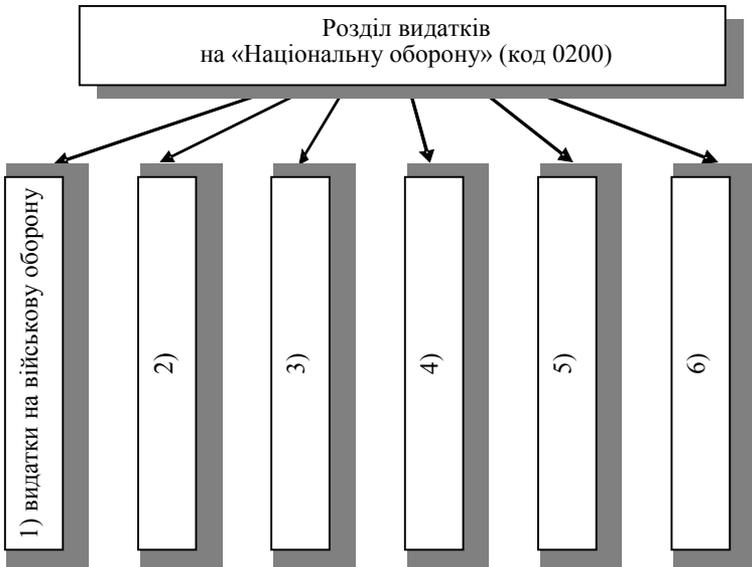
Видатки на оборону — це _____

Склад видатків бюджету на оборону розглядають за функціональною класифікацією, за економічною класифікацією (цільовим призначенням) та програмною класифікацією.

Покажіть на рисунку частку видатків бюджету на оборону в загальній сумі видатків бюджету за функціональною класифікацією.
зразок початку роботи =>

У розрізі функціональної класифікації видатки на оборону поділяють так (заповніть схему):

Структура видатків зведеного бюджету України на оборону за функціональною класифікацією розглядається в розрізі напрямів видатків (заповніть таблицю):

Видатки	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		... рік	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%								
Оборона, у тому числі:	9416,5	100,0	11 733,0	100,0	9663,3	100,0	11 347,1	100,0	14 314,7	100,0	...	...	...	...
військова оборона	6 630,3	70,4	7 493,5	63,9	7013,6	72,6	8485,2	74,8	10 163,9	71,0	...	...	...	...
цивільна оборона	1261,0	13,4	2 376,8	20,3	1078,6	11,2	926,2	8,2	1852,1	12,9	...	...	...	...
військова допомога зарубіжним країнам	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	...	...	...	...
військова освіта	564,0	6,0	534,5	4,6	515,9	5,3	606,2	5,3	794,1	5,5	...	...	...	...
дослідження і розробки у сфері оборони	68,7	0,7	315,8	2,7	65,8	0,7	111,6	1,0	115,8	0,8	...	...	...	...
інша діяльність у сфері оборони	892,6	9,5	1012,4	8,6	989,4	10,2	1217,9	10,7	1388,8	9,7	...	...	...	...

За цільовим призначенням видатки на оборону поділяють так (заповніть таблицю):

Поділ видатків на оборону за цільовим призначенням	<i>Стаття класифікації</i>	<i>Призначення</i>
	поточні видатки;	

Програмна класифікація видатків на оборону передбачає перелік програм _____

_____

_____

Основним джерелом видатків на оборону в Україні є державний бюджет (заповніть таблицю):

Рік	Обсяг видатків				
	Зведений бюджет, млн грн	державний бюджет		місцеві бюджети	
		усього, млн грн	% до зведеного	усього, млн грн	% до зведеного
2012	3536,4	3536,4	100,0	—	—
2013	5279,6	5279,6	100,0	—	—
2014	6185,8	6185,8	100,0	—	—
2015	6041,0	6041,0	100,0	—	—
2016	6400,7	6400,7	100,0	—	—
2017	9416,5	9416,5	100,0	—	—
2018	11 733,0	11 733,0	100,0	—	—
2019	9663,3	9663,3	100,0	—	—
2020	11 347,1	11 347,1	100,0	—	—
2021	14 314,7	13 241,1	92,5	1073,6	7,5
2022	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...

Видатки на оборону поділяють на три групи: прямі, непрямі та приховані. Прямі оборонні видатки становлять основну частину оборонних видатків бюджету; до них відносять: _____

_____
_____.

Прямі оборонні видатки поділяють на:

- поточні _____
- _____;
- капітальні _____
- _____.

Непрямі оборонні видатки — це _____

_____
_____.

Особливість прихованих оборонних видатків полягає в тому, що _____

_____
_____.

Згідно з положеннями Бюджетного кодексу України до видатків на оборону відносять:

- _____;
- _____;
- ...

Оборонний бюджет України — це _____

_____
_____.

Оборонний бюджет поділяють на планові видатки

_____ та позапланові видатки _____

_____
_____.

У таблиці далі перевірте твердження, збіг і розбіжності їх із нормативним регулюванням здійснення видатків на оборону з

бюджету в Україні та реальним станом справ, вкажіть причини збігів або розбіжностей (заповніть таблицю):

Твердження	У законодавстві (назвіть норму)	Реальний стан справ
Видатки на оборону є захищеними статтями видатків		
Термін довгострокового планування видатків на оборону становить 12 років		
Розмір видатків з бюджету на оборону у відсотковому відношенні до ВВП		
Видатки на оборону здійснюються винятково із Державного бюджету України		
Збройні Сили України можуть здійснювати власну господарську діяльність		

Видатки на оборону здійснюються на основі кошторисного фінансування. Видатки кошторисного фінансування будуються за _____ класифікацією і передбачають наявність основних статей (заповніть таблицю за кодами):

Надходження армійської частини	
250100	...
...	...
Видатки армійської частини	
1000	...
1110	...
1120	...
1130	...
1140	...
1160	...
1170	...
1300	...
2000	Капітальні видатки
2100	...
2120	...
2130	...
...	...

Основними статтями видатків на утримання армійських частин є:

- _____;
- _____;
- _____.

Кошторисне фінансування ґрунтоване на встановленні оперативного-мережевих показників і нормуванні видатків за кожним напрямом їх використання (*заповніть таблицю*):

Стаття кошторису	Особливості розрахунку	Оперативно-мережевий показник, який покладений в основу розрахунку	Формула розрахунку
Грошове забезпечення військовослужбовців			
Видатки на придбання озброєння та військової техніки			
Витрати на проведення бойової підготовки			
Витрати на харчування			
Витрати на обмундирування			
...			

3.2. Склад і структура видатків бюджетів на управління

Управління як функція держави — це _____

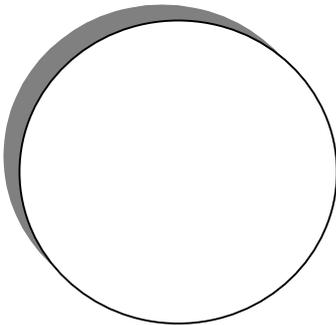

Бюджетне фінансування управління як будь-яка діяльність у цій галузі визначається такими нормативними актами (*заповніть таблицю*):

Нормативний акт	Регулювання організації управління	Номер відповідної статті	Регулювання організації фінансування
Конституція України			
Бюджетний кодекс України			
Закон України «Про Державний бюджет України за ____ рік»			
Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»			
Закон України «Про державну службу»			
...			

Покажіть на рисунку фактичну частку витратків бюджету на управління у ВВП.

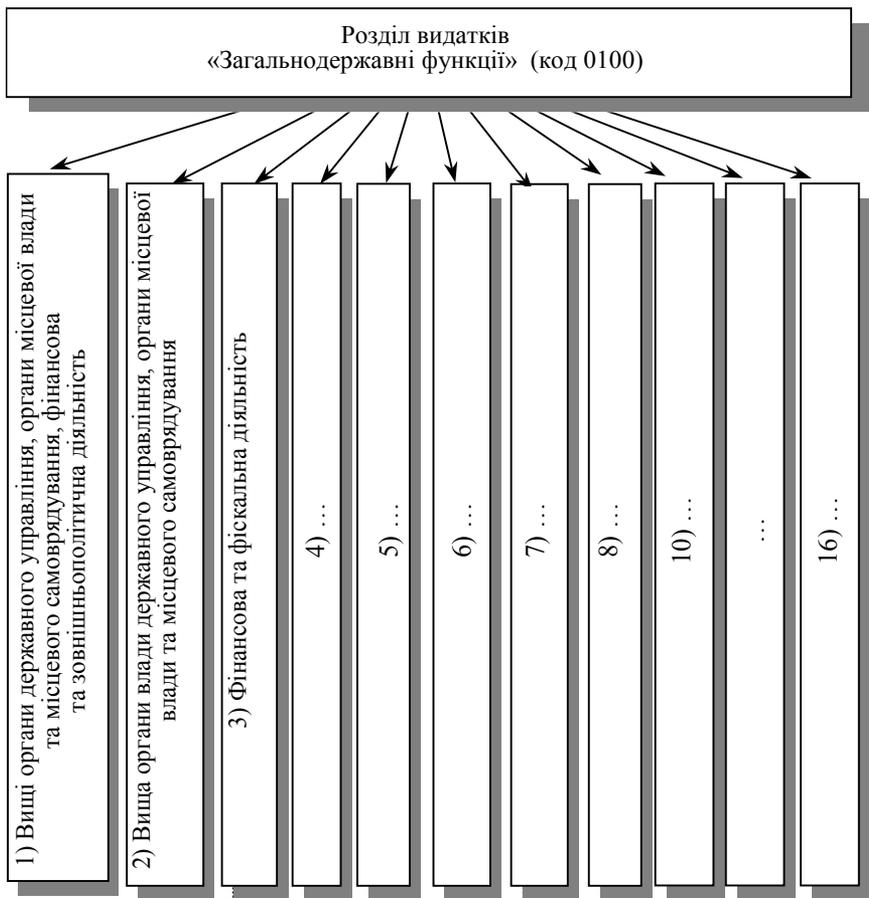
зразок початку роботи =>

Склад витратків бюджету на управління розглядають за функціональною класифікацією, за економічною класифікацією (цільовим призначенням) та програмною класифікацією.

Видатки на управління в процесі фінансування зазначаються як видатки на «Загальнодержавні функції».

У розрізі функціональної класифікації видатки на управління поділяють так (заповніть схему):

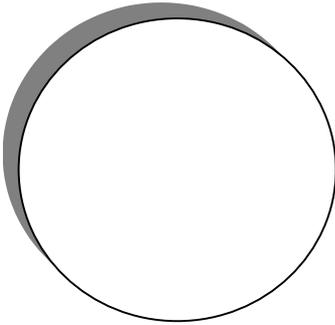

Структура видатків Зведеного бюджету України на управління за функціональною класифікацією розглядається в розрізі напрямів видатків (заповніть таблицю):

Покажіть на рисунку частку видатків бюджету на управління в загальній сумі видатків бюджету за функціональною класифікацією:

зразок початку роботи =>

За цільовим призначенням видатки на управління поділяють так (заповніть таблицю):

Поділ видатків на управління за цільовим призначенням	Стаття класифікації	Призначення
	поточні видатки;	

Особливості програмної класифікації видатків на управління полягають у тому, що _____

_____

_____

_____

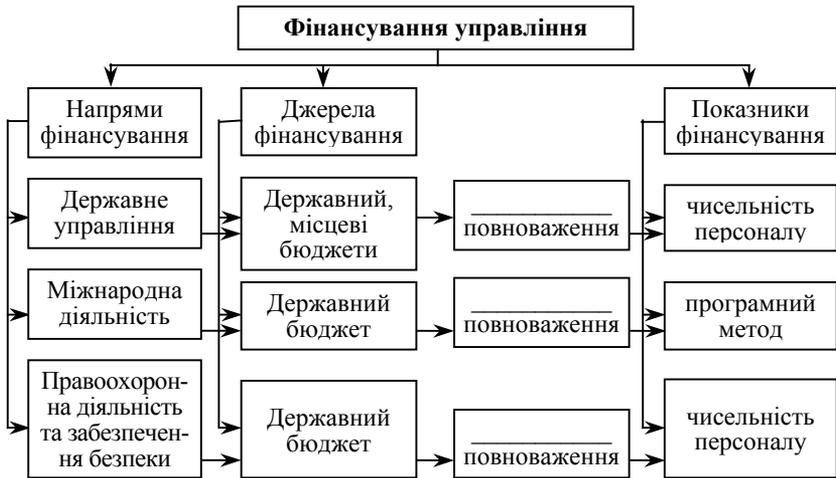
Фінансування управління в Україні здійснюється з двох джерел — державного та місцевих бюджетів (*заповніть таблицю*):

Рік	Обсяг видатків				
	Зведений бюджет, млн грн	Державний бюджет		Місцеві бюджети	
		усього, млн грн	% до зведе- ного	усього, млн грн	% до зведе- ного
2012	8588,8	6872,3	80,0	1716,5	20,0
2013	10 017,9	7862,5	78,5	2155,4	21,5
2014	12 302,4	9654,8	78,5	2647,6	21,5
2015	15 480,9	11 980,5	77,4	3500,4	22,6
2016	19 891,9	14 165,2	71,2	5726,7	28,8
2017	24 270,8	16 906,6	69,7	7364,2	30,3
2018	30 829,2	21 769,5	70,6	9059,7	29,4
2019	33 156,0	24 850,4	74,9	8305,6	25,1
2020	44 903,1	34 694,9	77,3	10 208,2	22,7
2021	49 874,8	39 996,6	80,2	9878,2	19,8
2022	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...

Кошти кожного із цих джерел бюджетного фінансування загальнодержавних функцій залежно від функціональних повноважень, визначених Бюджетним кодексом України, спрямовані на конкретні напрями видатків на управління. Залежно від напрямку здійснення цих видатків і функціональних повноважень відповідного бюджету видатки на управління можуть впливати на формування трансфертних платежів (*заповніть таблицю*):

<p>Джерело фінансування управління</p> <p>Державний бюджет</p>	<p>Функціональні повноваження, за рахунок яких відбувається фінансування управління</p> <p>Неделеговані повноваження</p>	<p>Стаття (пункт, параграф) Бюджетного кодексу України, що визначає склад повноважень з даного питання</p> <p>Стаття 87 (п. 1)</p>	<p>Напрями здійснення видатків на управління</p> <p>Видатки на державне управління (видатки на забезпечення конституційного ладу держави, територіальної цілісності, недоторканості України та суверенітету): а) законодавчу владу; б) виконавчу владу; в) Президента України;</p> <p>Видатки на органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення</p> <p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p>
<p>Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</p> <p>Видатки, що здійснюються з районних бюджетів і бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</p> <p>Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</p> <p>Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів</p>	<p>Делеговані повноваження</p> <p>Делеговані повноваження</p> <p>Делеговані повноваження</p> <p>Делеговані повноваження</p> <p>(заповніть)</p>	<p>Стаття 88 (п. 1)</p> <p>Стаття 89 (п. 1)</p> <p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p>	<p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p> <p>(заповніть)</p>

Дослідивши пряму залежність між напрямками здійснення видатків, джерелами фінансування, повноваженнями бюджетів різних рівнів і показниками фінансування, заповніть схему:

У наведеній далі таблиці перевірте твердження, збіг і розбіжності їх із нормативним регулюванням здійснення видатків на управління з бюджету в Україні та реальним станом справ, вкажіть причини збігів і розбіжностей (заповніть таблицю):

Твердження	У законодавстві (назвіть норму)	Реальний стан справ
Усі видатки на управління є захищеними статтями видатків		
Видатки на виконання загальнодержавних функцій здійснюються тільки із загального фонду бюджету		
Розмір видатків з бюджету на управління у відсотковому відношенні до ВВП		
Усі видатки на управління здійснюються винятково із Державного бюджету України		
Органи державного управління можуть здійснювати власну господарську діяльність		

Обсяг видатків місцевих бюджетів (обласних, бюджету міст Києва та Севастополя) на утримання органів управління визначають, виходячи із затвердженої чисельності працівників цих органів, залежно від чисельності наявного населення адміністративної одиниці та співвідношення показників обсягів видатків відповідних рівнів бюджетів за формулами: _____ та _____

Планування видатків на утримання органів державного управління здійснюють у формі:

- індивідуальних кошторисів у розрізі _____;
- зведених кошторисів для _____.

Видатки кошторисного фінансування на утримання органів державного управління будуються за _____ класифікацією.

Основними статтями видатків на утримання органів державного управління є:

- _____;
- _____;
- _____.

Планування видатків базується на оперативно-мережевих показниках і нормуванні видатків за кожним напрямом їх використання (заповніть таблицю):

Стаття кошторису	Особливості розрахунку	Оперативно-мережевий показник який лежить в основі розрахунку	Формула розрахунку
Видатки на оплату праці			
Видатки на оплату комунальних послуг			
Видатки на відрядження			
Інші поточні видатки			
Видатки на капітальний ремонт			
...			

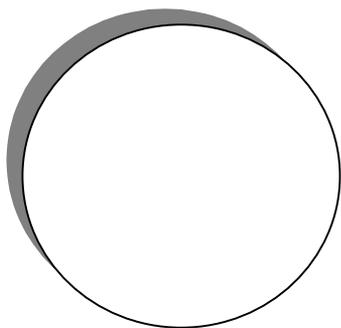
3.3. Видатки бюджетів на реалізацію інших функцій держави

До складу видатків бюджету на реалізацію інших функцій за функціональною класифікацією включають (заповніть таблицю):

Код КФКВ	Видатки
0300	Громадський порядок, безпека та судова влада
0310	Діяльність із забезпечення громадського порядку, боротьба із злочинністю та охорона державного кордону
0320	Протипожежний захист і рятування
0330	Судова влада
0340	Кримінально-виконавча система та виправні заходи
...	...
0500	Охорона навколишнього природного середовища
0510	Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища
0511	Охорона та раціональне використання природних ресурсів
0512	Утилізація відходів
...	...
0600	Житлово-комунальне господарство
0610	Житлове господарство
0620	Комунальне господарство
...	...

Позначте на рисунку частку видатків бюджету на реалізацію інших функцій держави у загальній сумі видатків бюджету за функціональною класифікацією:

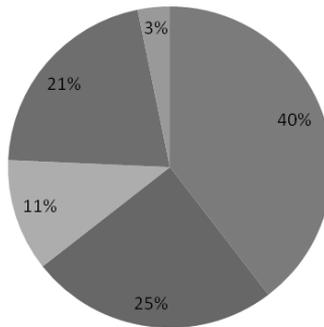
зразок початку роботи =>

Програмна класифікація видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу передбачає _____

Проаналізуйте склад видатків на охорону навколишнього природного середовища за 2022 рік:

- Охорона атмосферного повітря та клімату
- Очищення зворотних вод
- Поводження з відходами
- Захист і реабілітація ґрунту
- Інша природоохоронна діяльність

До переліку програм фінансування охорони довкілля включають:

_____
_____
_____

Фінансування охорони довкілля відбувається за рахунок Фонду охорони навколишнього природного середовища, що існує від 1991 року. Фонд не має статусу юридичної особи, розпорядником його коштів є Міністерство охорони навколишнього природного середовища і ядерної безпеки. Фонд діє на державному, обласному і місцевому рівнях. Джерелами формування фонду є:

_____
_____
_____

Усі видатки на реалізацію інших функцій держави фінансуються з державного та місцевих бюджетів.

Кошти кожного з цих джерел бюджетного фінансування інших функцій держави, залежно від функціональних повноважень,

визначених Бюджетним кодексом України, спрямовані на конкретні напрями видатків. Залежно від напрямку здійснення цих видатків і функціональних повноважень відповідного бюджету видатки на інші функції держави можуть впливати на формування трансфертних платежів (*заповніть таблицю*):

Джерело фінансування інших функцій держави	Функціональні повноваження, за рахунок яких відбувається фінансування інших функцій держави	Стаття (пункт, параграф) Бюджетного кодексу України, що визначає склад повноважень з даного питання	Напрями здійснення видатків на інші функції держави
Державний бюджет	Неделеговані повноваження	Стаття 87 (п. ___)	<i>(заповніть)</i>
Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	Делеговані повноваження	Стаття 88 (п. ___)	<i>(заповніть)</i>
Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	Делеговані повноваження	Стаття 89 (п. ___)	<i>(заповніть)</i>
Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	Делеговані повноваження	<i>(заповніть)</i>	<i>(заповніть)</i>
Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	<i>(заповніть)</i>	<i>(заповніть)</i>	<i>(заповніть)</i>

Обсяг видатків місцевих бюджетів (обласних, бюджету міст Києва та Севастополя) на реалізацію інших функцій держави ви-

значають (за видатками «Громадський порядок, безпека та судова влада» та «Житлово-комунальне господарство») за формулами: _____ та _____.

Планування видатків на утримання органів судової влади, громадського порядку та житлово-комунального господарства здійснюється в кошторисній формі. Видатки кошторисного фінансування будуються за _____ класифікацією.

Основними статтями видатків на утримання органів судової влади, громадського порядку та житлово-комунального господарства є:

- _____;
- _____;
- _____.

Планування видатків базується на оперативно-мережевих показниках і нормуванні видатків за кожним напрямом їх використання (*заповніть таблицю*):

Стаття кошторису	Особливості розрахунку	Оперативно-мережевий показник, покладений в основу розрахунку	Формула розрахунку
Видатки на оплату праці			
Видатки на оплату комунальних послуг			
Видатки на відрядження			
Інші поточні видатки			
Видатки на капітальний ремонт			
...			

3.4. PRACTICE BOOK. Видатків бюджетів на оборону та управління

3.4.1. Кейси і ситуаційні вправи (ігри)

3.4.1.1. Сценарій кейса-гри «Визначення суми бюджетних асигнувань для Збройних Сил України за програмами»

Ролі (учасники):

1) представник центрального апарату Міністерства оборони України;

2) представник Головного фінансово-економічного управління Міністерства оборони України;

3) представник управління оборонного бюджету та фінансування Збройних Сил України;

4) забезпечувальні управління Міністерства оборони України.

Підготовча робота: забезпечувальні управління Міністерства готують і передають представнику центрального апарату Міністерства оборони України кошториси, представник Головного фінансово-економічного управління Міністерства оборони України готує контрольні показники програм.

Перебіг гри:

1. Представник центрального апарату Міністерства оборони України представляє кошториси та розрахунки до них.

2. Представник Головного фінансово-економічного управління Міністерства оборони України перевіряє обґрунтованість поданих представником центрального апарату Міністерства оборони України кошторисів.

3. Представник Головного фінансово-економічного управління Міністерства оборони України визначає загальну потребу в коштах на плановий рік, складає зведений кошторис Міністерства оборони України та бюджетний запит.

4. Дебати (розв'язання кейса) передбачають обговорення учасниками гри кінцевого проекту зведеного кошторису Міністерства оборони України.

5. Представник Головного фінансово-економічного управління Міністерства оборони України має узгодити зведений кошторис.

Результат кейса: Визначення пріоритетних напрямів фінансування оборони України. Розрахунок окремих видатків на фінансування оборони (оплату службових відряджень, видавничу діяльність, перепідготовку фахівців у цивільних вищих навчальних закладах тощо).

Примітка: кейс можна варіювати за рахунок конкретизації програмних видатків, обмеження складання загального кошторису тощо.

3.4.1.2. Ситуаційна справа. На основі опанованого теоретичного матеріалу графічно подати видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави з урахуванням основних положень та структури набутих знань у розрізі окремих груп видатків. Видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави:

1) поняття та терміни;

2) основи здійснення видатків:

- нормативне регулювання видатків;
  - склад і структура видатків за функціональною класифікацією;
  - принципи здійснення видатків;
  - функціональні повноваження щодо здійснення видатків;
- 3) планування видатків:
- норми видатків;
  - оперативно-мережеві показники здійснення видатків;
- 4) механізм здійснення видатків (за рівнем бюджету):
- розпорядники бюджетних коштів та їх завдання щодо здійснення видатків;
  - фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення видатків.
- Результат роботи оформити у вигляді «інтелект-карт». В «інтелект-карті» необхідно дотримуватися ієрархії думки, бажано використовувати номерну послідовність викладу думки без пропусків та повторів. Інтелект-карта має утворювати не простий ланцюжок послідовних блоків (як у звичайних графіках), а вузлову структуру, де кожен вузол — центральний пункт нової системи асоціацій. «Інтелект-карту» слід розробляти із використанням емпіз, асоціацій, з чітким викладом думки.

3.4.2. Практичний тренінг

3.4.2.1. Тренінг «Видатки державного бюджету на оборону»

Сутність тренінгу полягає в тому, що під час виконання практичних завдань, студенти опановують практичні вміння із:

- визначення воєнної доктрини;
- опанування основних вимог Стратегічного бюлетеня України;
- визначення пріоритетів фінансування оборони в Україні;
- структурування фінансування видатків на оборону за елементами та джерелами фінансування;
- аналізу видатків державного бюджету на оборону та чинників впливу на їх зміни;
- формування вміння колективного та індивідуального прийняття управлінських рішень, обґрунтування їх.

Учасники тренінгу мають вміти швидко адаптуватися до практичних ситуацій та вибудовувати послідовність кроків для досягнення мети тренінгу.

Метою тренінгу є формування у студентів практичних навичок щодо основних аспектів організації, методики, принципів фінансування окремих напрямів оборони та формування системи фінансового забезпечення галузі загалом. Період тренінгового дослідження — останні п'ять років.

Етап тренінгу	Назва етапу	Основні завдання тренінгу
Етап I	Воєнна доктрина України. Загальна характеристика організації системи фінансування оборони в Україні	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● відповідність обраної воєнної доктрини положенням Стратегічного бою України; ● зміст організації фінансування оборони та її нормативне забезпечення; ● методи і принципи фінансування оборони; ● особливості фінансування різних напрямів освіти. <p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● пріоритети фінансування оборони в Україні; ● державних програм та реалізацію їх у галузі оборони. <p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обсяг фінансування оборони за напрямками фінансування; ● співвідношення державного та інших джерел фінансування окремих напрямів оборони (військової та цивільної оборони, міжнародної допомоги, військової освіти тощо). <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● критерії оцінювання бюджетної політики щодо фінансування оборони в Україні; ● напрямки, заходи і критерії оцінювання бюджетної політики щодо фінансування окремих напрямів галузі.
Етап II	Детальний аналіз складу і структури витратків на оборону у видатковій частині державного бюджету	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зміст витратків на оборону в розрізі функціональної класифікації; ● склад і структуру витратків на оборону в розрізі відомчої та програмної класифікації витратків; ● склад і структуру витратків на оборону за цільовим призначенням (у розрізі економічної класифікації витратків бюджету). <p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● здійснення витратків на оборону в цілому за кошти державного бюджету; ● здійснення витратків на цивільну оборону за кошти державного та місцевого бюджетів.

Закінчення табл.

Етап тренінгу	Назва етапу	Основні завдання тренінгу
		<p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● реальні пріоритетні напрями здійснення видатків на розвиток оборони. <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <p>критерії стану та розвитку фінансування видатків на оборону за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів.</p>
Етап III	Контроль за ефективним використанням бюджетних коштів на фінансування оборони	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зміст та стан роботи з контролю за ефективним використанням бюджетних коштів на фінансування оборони; ● склад, структуру і завдання органів контролю, задіяних у діяльності з контролю у сфері фінансування оборони. <p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● результатів виконання планових видатків на оборону за кошти державного бюджету; ● власних доходів армійських підрозділів. <p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● показники, що характеризують результативність використання бюджетних коштів на фінансування оборони загалом і в розрізі окремих напрямів. <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● критерії оцінювання результатів видатків державного бюджету на освіту; ● критерії оцінювання ефективності споживання бюджетних коштів за окремими напрямами галузі оборони

При проведенні тренінгу використовують матеріали workbook, звіти Міністерства фінансів про виконання Державного бюджету України за визначений період, матеріали Державної казначейської служби України, Рахункової палати тощо. За результатами тренінгу проводять презентації його результатів кожним учасником. Обирають найзмістовніші презентації, заохочують учасників, які здійснили найглибший і найгрунтовніший аналіз. Обсяг і глибина розгляду завдань тренінгу залежать від наданого часу на тренінг, базової підготовки учасників, загального плану і регламенту проведення, що уточнюються керівником тренінгу.

3.4.2.2. Тренінг «Видатки державного бюджету на управління та інші функції держави»

Сутність тренінгу полягає в тому, що під час виконання практичних завдань студенти опановують практичні вміння із:

- визначення пріоритетів фінансування видатків на управління в Україні;
- визначення пріоритетів фінансування видатків на реалізацію інших функцій держави;
- структурування фінансування видатків на управління та реалізацію інших функцій держави за елементами та джерелами фінансування;
- аналізу видатків державного бюджету на управління та реалізацію інших функцій держави та чинників впливу на їх зміни;
- формування вміння колективного та індивідуального ухвалення управлінських рішень, обґрунтування їх.

Учасники тренінгу мають вміти швидко адаптуватися до практичних ситуацій і вибудовувати послідовність кроків для досягнення мети тренінгу.

Метою тренінгу є формування студентами практичних навичок щодо основних аспектів організації, методики, принципів фінансування окремих напрямів управління та інших функцій держави.

Період тренінгового дослідження — останні п'ять років.

При проведенні тренінгу використовують матеріали workbook, звіти Міністерства фінансів про виконання Державного бюджету України, матеріали Державної казначейської служби України, Рахункової палати та інші офіційні матеріали, нормативні документи. За результатами тренінгу проводять презентації його результатів кожним учасником, ведуть обговорення. Обираються найзмістовніші презентації, заохочують учасників, які здійснили найглибший і найгрунтовніший аналіз. Обсяг і глибина розгляду завдань тренінгу залежить від наданого часу на тренінг, базової підготовки учасників, загального плану і регламенту проведення, що уточнюються керівником тренінгу.

Етап тренінгу	Назва етапу	Основні завдання тренінгу
Етап I	Загальна характеристика організації системи фінансування управління та інших функцій держави в Україні	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зміст організації системи управління в Україні; ● зміст організації фінансування управління та інших функцій держави та їх нормативне забезпечення; ● методи і принципи фінансування управління та інших функцій держави; ● джерела фінансування різних напрямів управління та інших функцій держави (громадський порядок, безпека та судова влада, охорона навколишнього природного середовища, житлово-комунальне господарство тощо). <p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● пріоритети розвитку управління та інших функцій держави в Україні; ● державні програми та реалізацію їх у сфері управління та інших функцій держави. <p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обсяг фінансування управління та інших функцій держави за напрямами фінансування; ● обсяг фінансування управління за джерелами фінансування; ● обсяг фінансування інших функцій держави за джерелами фінансування; ● співвідношення державного та інших джерел фінансування окремих напрямів управління та інших функцій держави. <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● критерії оцінювання бюджетної політики щодо фінансування управління в Україні; ● напрямми, заходи і критерії оцінювання бюджетної політики щодо фінансування окремих напрямів інших функцій держави
Етап II	Детальний аналіз складу і структури витрат на управління та реалізацію інших функцій держави у витатковій частині державного бюджету	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зміст витратів на управління в розрізі функціональної класифікації за джерелами фінансування; ● склад і структуру витратів на управління та реалізацію інших функцій держави в розрізі відомчої та програмної класифікації витратів за джерелами бюджетного фінансування; ● склад і структуру витратів на управління та інші функції держави за цільовим призначенням (у розрізі економічної класифікації витратів бюджету).

		<p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● здійснення видатків на управління та реалізацію інших функцій держави за кошти державного та місцевого бюджетів; ● залучення коштів на реалізацію інших функцій держави за рахунок інших, окрім видатків державного та місцевого бюджету, джерел. <p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● реальні пріоритетні напрями здійснення видатків на розвиток управління; ● співвідношення джерел фінансування окремих галузей управління та інших функцій держави. <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <p>критерії стану та розвитку фінансування видатків на управління та реалізацію інших функцій держави за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів</p>
<p>Етап III</p>	<p>Контроль за ефективним використанням бюджетних коштів на фінансування управління та реалізацію інших функцій держави</p>	<p>1. Аналізувати за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зміст та стан діяльності контролю з роботи за ефективним використанням бюджетних коштів на фінансування управління; ● склад, структуру і завдання органів контролю, задіяних у діяльності з контролю у сфері фінансування управління. <p>2. Контролювати та здійснювати моніторинг за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● результатів виконання планових видатків на управління та реалізацію інших функцій держави за кошти державного бюджету; ● результатів залучення коштів на фінансування інших функцій держави за рахунок інших, окрім видатків державного та місцевого бюджету, джерел. <p>3. Визначати за вказаний період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● показники, що характеризують результативність використання бюджетних коштів на фінансування управління та реалізацію інших функцій держави; ● показники, що характеризують результативність використання коштів на фінансування управління за джерелами фінансування. <p>4. Розробляти за визначений період:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● критерії оцінювання результатів видатків державного бюджету на управління та реалізацію інших функцій держави; ● критерії оцінювання ефективності споживання бюджетних коштів (коштів державного і місцевого бюджетів) за окремими напрямками управління

3.4.3. Практичні завдання

Практичне завдання 3.4.3.1. Проаналізуйте видатки зведеного бюджету на реалізацію інших функцій держави в розрізі функціональної класифікації за останні 20 років. Особливу увагу приділіть співвідношенню видатків на освіту місцевого та державного бюджетів у складі зведеного бюджету. Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.2. Проаналізуйте стан видатків зведеного бюджету на оборону за окремими напрямками за останні 20 років. Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.3. Проаналізуйте видатки зведеного бюджету на оборону в розрізі програмної класифікації за останні 20 років. Зробіть висновки та надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.4. За наведеними даними зробіть аналіз складу та структури видатків Державного бюджету по галузі оборони. Доповніть дані. Побудуйте графік загальних тенденцій. Сформулюйте висновки про чинники впливу на зміни обсягів і структури видатків на оборону. Надайте рекомендації.

Видатки	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	... рік
	млн грн	млн грн					
Оборона	9416,5	11 733,0	9 663,3	11 347,1	13 241,1	...	...
у тому числі:							
Військова оборона	6630,3	7 493,5	7 013,6	8 485,2	10 163,9	...	...
Цивільна оборона	1261,0	2 376,8	1 078,6	926,2	778,5	...	...
Військова допомога зарубіжним країнам	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	...	...
Військова освіта	564,0	534,5	515,9	606,2	794,1	...	...
Дослідження і розробки у сфері оборони	68,7	315,8	65,8	111,6	115,8	...	...
Інша діяльність у сфері оборони	892,6	1 012,4	989,4	1 217,9	1388,8	...	...

Практичне завдання 3.4.3.5. Проаналізуйте видатки зведеного бюджету на управління в розрізі функціональної класифікації за останні 20 років. Особливу увагу приділіть співвідношенню

видатків на управління місцевого та державного бюджетів у складі зведеного бюджету. Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.6. Проаналізуйте видатки зведеного бюджету на управління в розрізі програмної класифікації за останні 20 років. Особливу увагу приділіть співвідношенню видатків на управління місцевого та державного бюджетів у складі зведеного бюджету. Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.7. За наведеними даними проаналізуйте склад і структуру видатків Державного бюджету по галузі управління. Доповніть дані оновленими на поточний рік. Побудуйте графік загальних тенденцій. Сформулюйте висновки щодо чинників, які вплинули на зміни обсягів і структури фінансування управління. Надайте рекомендації.

Видатки	2017 рік	2088 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	... рік
	млн грн	млн грн					
Загальнодержавні функції,	16 906,6	21 769,5	24 850,4	34 694,9	39 996,6	...	...
у тому числі:						...	...
Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність	10 269,7	14 283,9	12 364,6	14 417,9	12 594,8	...	...
Економічна допомога зарубіжним країнам	139,6	136,1	11,5	17,1	14,7	...	...
Інші загальні функції державного управління	664,9	955,1	772,9	1016,3	1240,1	...	...
Фундаментальні дослідження	1733,4	2230,1	2188,3	2388,9	2572,8	...	...
Дослідження і розробки у сфері державного управління	246,5	320,4	239,2	340,7	381,4	...	...
Проведення виборів та референдумів	502,6	69,3	235,2	975,0	58,4	...	...
Обслуговування боргу	3349,9	3774,7	9038,7	15 539,0	23 134,4	...	...

Практичне завдання 3.4.3.8. За наведеними даними проаналізуйте склад і структуру видатків місцевих бюджетів по галузі управління. Доповніть дані оновленими на поточний рік. Побудуйте графік загальних тенденцій. Сформулюйте висновки щодо чинників, які вплинули на зміни обсягів і структури фінансування управління. Надайте рекомендації.

Видатки	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	... рік
	млн грн	млн грн					
Загальнодержавні функції, у тому числі:	7364,2	9059,7	8305,6	10 208,2	9878,2	...	...
Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність	4630,3	6267,6	6310,8	7226,1	7794,3	...	...
Інші загальні функції державного управління	2401,3	2275,0	1233,1	1285,8	1253,2	...	...
Проведення виборів та референдумів	3,7	27,0	16,6	839,9	16,1	...	...
Обслуговування боргу	329,0	490,1	745,1	856,4	814,6	...	...

Практичне завдання 3.4.3.9. За наведеними даними проаналізуйте склад і структуру видатків зведеного бюджету по галузі управління. Доповніть дані. Побудуйте графік загальних тенденцій. Сформулюйте висновки щодо чинників, які вплинули на зміни обсягів і структури фінансування управління. Надайте рекомендації.

Видатки	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	... рік
	млн грн	млн грн					
Загальнодержавні функції, у тому числі:	24 270,8	30 829,2	33 156,0	44 903,1	49 874,8	...	...
Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність	14 900,0	20 551,5	18 675,4	21 644,0	20 389,1	...	...

Закінчення табл.

Видатки	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	... рік
	млн грн	млн грн					
Економічна допомога зарубіжним країнам	139,6	136,1	11,5	17,1	14,7	...	...
Інші загальні функції державного управління	3066,1	3230,1	2006,0	2302,1	2493,3	...	...
Фундаментальні дослідження	1733,4	2230,1	2188,3	2388,9	2572,8	...	...
Дослідження і розробки у сфері державного управління	246,5	320,4	239,2	340,7	381,4	...	...
Проведення виборів та референдумів	506,3	96,3	251,8	1814,9	74,5	...	...
Обслуговування боргу	3678,9	4264,8	9783,8	16 395,4	23 949,0	...	...

Практичне завдання 3.4.3.10. На основі проведеного аналізу за практичними завданнями 3.4.3.7—3.4.3.9. побудуйте порівняльну гістограму джерел фінансування управління в розрізі окремих напрямів. Назвіть чинники, що зумовили зміни пропорцій фінансування за окремими напрямками. Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.11. Дослідіть видатки зведеного бюджету на управління в розрізі функціональної класифікації за останні 20 років за окремими статтями класифікації. Зробіть висновки та надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.12. Дослідіть вплив чинного законодавства та політичних чинників на зміну обсягів видатків на управління за весь період незалежності України. Фінансуванню яких статей надають перевагу? Чому саме? Сформулюйте висновки, надайте рекомендації.

Практичне завдання 3.4.3.13. Дослідіть механізм здійснення видатків бюджету на управління в Україні. Проаналізуйте взаємозв'язок між методами фінансування та джерелами здійснення видатків. Результат дослідження відобразіть у таблиці за зразком:

Програмно-цільовий метод фінансування	Базовий метод фінансування	Видатки, що здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів	Видатки, що здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету
...	...	...	...

Практичне завдання 3.4.3.14. Дослідіть та проаналізуйте зведений кошторис Міністерства оборони України за останні десять років. Сформулюйте висновки щодо окремих значущих статей видатків Міністерства за економічною класифікацією. Внесіть пропозиції щодо оптимізації видатків.

Практичне завдання 3.4.3.15. Проаналізуйте стан видатків на підготовку спеціалістів у вищих навчальних закладах у галузі оборони за останні десять років. Дослідіть наукові видатки в галузі. Поясніть тенденцію.

3.5. PUPIL'S BOOK. Видатки бюджетів на оборону та управління

3.5.1. Теоретичні завдання

Завдання 3.5.1.1. Розкрийте зміст наведених далі понять, визначте їх відмінності та сферу застосування у плані здійснення видатків на оборону, управління та реалізацію інших функцій держави:

☐ воєнна доктрина;	☐ правоохоронна діяльність;
☐ оборонний бюджет;	☐ фіскальні органи;
☐ Стратегічний бюлетень;	☐ житлово-комунальне господарство;
☐ принцип воєнної достатності;	☐ природні й техногенні катастрофи;
☐ загальнодержавні функції;	☐ водні та лісові ресурси;
☐ міжнародна діяльність;	☐ заповідний фонд;
☐ правоохоронна діяльність;	☐ стихійне лихо.

Завдання 3.5.1.2. Необхідно:

✓ дати повну та змістовну відповідь на поставлені далі запитання;

✓ назвати чинні законодавчі акти, положення яких потрібно використовувати для розкриття сутності питань;

✓ схарактеризувати втілення питань в економічній літературі.

1) Якими є основні положення Стратегічного бюлетеня України? Як вони відображають воєнну доктрину?

2) У чому виражається зв'язок між воєнною доктриною держави та військовими витратами?

3) У чому полягають особливості Оборонного бюджету та його планування?

4) Якими є особливості планування і фінансування видатків на оборону в розрізі зведеного кошторису?

5) Якими є особливості планування і фінансування видатків на оборону в розрізі загального кошторису?

6) У чому полягає принцип воєнної достатності та як він реалізується в Україні?

7) Якими є особливості планування і фінансування видатків на органи державної влади й управління?

8) Якими положеннями врегульовується розмежування повноважень бюджетів на фінансування управління?

9) Якими є особливості видатків на утримання органів законодавчої і виконавчої влади?

10) Як відбувається планування видатків на утримання правоохоронних органів?

11) У чому полягають особливості кошторисного фінансування фінансових, фіскальних та митних органів?

12) У чому полягає роль бюджету в фінансовому забезпеченні охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки?

13) Чи враховуються видатки на місцеву пожежну охорону при визначенні міжбюджетних трансфертів?

14) Хто виконує роль розпорядників бюджетних коштів у процесі фінансування видатків на правоохоронну діяльність, забезпечення безпеки держави та цивільний захист населення і територій?

3.5.2. Аналітичні завдання

Аналітичне завдання 3.5.2.1. Здійсніть аналітичне оцінювання фінансування видатків на оборону в розрізі джерел фінансування за останні десять років. Складіть порівняльні таблиці. Керуйтеся положеннями окремих нормативних актів, дайте пояснення наявним тенденціям.

Аналітичне завдання 3.5.2.2. За програмною класифікацією здійсніть аналітичне оцінювання фінансування видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу в розрізі джерел фінансування за останні десять років. Складіть порівняльні таблиці. Дослідіть тенденції змін. Сформулюйте висновки та пропозиції.

Аналітичне завдання 3.5.2.3. На підставі статистичних даних і звітів про виконання бюджетів. Здійсніть аналітичне оцінювання фінансування видатків на управління та реалізацію інших функцій бюджету за класифікаційними ознаками (за функціональною класифікацією, за галузевими особливостями, за ці-

льовим призначенням) за останні десять років. Складіть порівняльні таблиці. Сформулюйте висновки та пропозиції.

Аналітичне завдання 3.5.2.4. Здійсніть аналітичне оцінювання фінансування видатків на управління в розрізі джерел фінансування за останні десять років. Складіть порівняльні таблиці. Дослідіть тенденції змін. Сформулюйте висновки та пропозиції.

Аналітичне завдання 3.5.2.5. За програмною класифікацією здійсніть аналітичне оцінювання фінансування видатків на охорону навколишнього середовища в розрізі джерел фінансування за останні десять років. Складіть порівняльні таблиці. Дослідіть тенденції змін. Сформулюйте висновки та пропозиції.

Аналітичне завдання 3.5.2.6. Користуючись статистичними збірниками та звітами про виконання бюджетів, визначте темп приросту видатків на житлово-комунальне господарство, порівняйте його з темпом приросту інфляції. Обчисліть частку цих видатків у ВВП за останні десять років.

Аналітичне завдання 3.5.2.7. Проаналізуйте рівень бюджетних видатків на вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування в Україні за останні десять років. Побудуйте графік динаміки змін видатків. Порівняйте рівень і структуру джерел фінансування таких видатків в Україні та в інших країнах.

Аналітичне завдання 3.5.2.8. Користуючись звітами про використання бюджетних коштів і кошторисами армійських підрозділів, проаналізуйте: структуру доходів у періоді, структуру видатків у періоді, пріоритетні напрями фінансування, склад власних коштів підрозділу. Сформулюйте висновки щодо оптимізації витрат армійського підрозділу.

Аналітичне завдання 3.5.2.9. Користуючись звітами про використання бюджетних коштів і кошторисами органів влади місцевого самоврядування, проаналізуйте: структуру доходів у періоді, структуру видатків у періоді, видатки на фонд оплати праці, інші поточні видатки установи. Сформулюйте висновки щодо оптимізації витрат органів влади місцевого самоврядування.

3.5.3. Вправи і завдання для самоконтролю

Завдання 3.5.3.1. Дайте повну та змістовну відповідь на такі запитання:

1. За якими принципами фінансуються видатки на оборону та управління в Україні?

2. На підставі яких оперативних-мережових показників відбувається фінансування фіскальних органів?

3. На підставі яких оперативно-мережевих показників відбувається фінансування органів прокуратури і суду?

4. Якими є особливості нормативно-правового регулювання оборони та управління?

5. У чому полягає розмежування повноважень бюджетів на фінансування управління?

6. Якими є особливості видатків на утримання органів законодавчої і виконавчої влади?

7. Які оборонні видатки фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету? Чому?

8. Які методи і джерела фінансування охорони довкілля використовують в Україні?

Завдання 3.5.3.2. Заповніть текст пропущеними елементами чи оберіть правильний варіант:

1. Грошове забезпечення військовослужбовців визначається з урахуванням (*оберіть правильну відповідь*) посади, військового звання, кваліфікації / тарифікаційного списку / освіти, стажу роботи та наукового ступеня і вченого звання, тривалості та умов військової служби. Грошове забезпечення виплачується військовослужбовцям: _____

Планування цих видатків здійснюється за загальноприйнятою методикою: (*оберіть правильну відповідь*) середньорічна кількість посад / кількість посад множиться на середній розмір грошового утримання (ставку) / ставку за розрядом. Кількість посад визначається кількістю _____ . Ставка залежить від двох основних чинників — _____

Статті кошторису на утримання військовослужбовців — харчування, обмундирування, витрати на проведення бойової підготовки (навчання, стрільби, польоти) розраховують виходячи з (*оберіть правильну відповідь*) встановлених нормативів / оперативно-сітьових показників.

2. Планування видатків на утримання органів державного управління здійснюється у формі складання (*оберіть правильну відповідь*) індивідуальних і зведених / індивідуальних, загальних і зведених кошторисів доходів і видатків. Разом з кошторисом затверджується (*оберіть правильну відповідь*) штатний розпис \ тарифікаційний список органів державного управління, включно з їхніми структурними підрозділами. У штатному розписі вказують кількість штатних одиниць у розрізі структурних підрозділів, посадові оклади для кожної посади і місячний фонд оплати праці в

розрахунку на одну посаду. У складі видатків на державне управління найбільшу частку становлять кошти на _____

3.5.4. Завдання для активізації засвоєння матеріалу

Завдання 3.5.4.1. *Необхідно серед наведених далі відповідей на запитання обрати правильні чи вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.*

1. *Які групи видатків включають до видатків бюджету на національну оборону?*

- a) утримання Збройних Сил, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, закупівля озброєння і військової техніки;
- b) утримання Збройних Сил, закупівля озброєння і військової техніки, капітальне будівництво, науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи;
- c) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- d) утримання Збройних Сил, попередження та ліквідація надзвичайних ситуацій і наслідків стихійного лиха.

2. *Ставка заробітної плати (розмір грошового утримання) військовослужбовців залежить від:*

- a) кількості підлеглих і строку служби (стажу);
- b) посади та строку служби;
- c) військового звання та посади;
- d) посади, військового звання, відзнак;
- e) військового звання, строку служби, посади.

3. *До видатків бюджету на управління належать:*

- a) державне управління, культура та мистецтво, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- b) державне управління, міжнародна діяльність, правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави;
- c) правоохоронна діяльність і забезпечення безпеки держави, купівля озброєння та військової техніки;

4. *До видатків бюджету на державне управління належать:*

- a) функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;
- b) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої влади; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; інші видатки на загальнодержавне управління;

с) утримання Головного управління урядового зв'язку; утримання Президента України та його апарату; функціонування законодавчої і виконавчої влади; інші видатки на загальнодержавне управління;

д) утримання фінансових і фіскальних органів; загальне планування та статистичні служби; функціонування законодавчої і виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління;

е) функціонування законодавчої влади; утримання Конституційного суду; функціонування виконавчої влади; утримання Президента України та його апарату; утримання Головного управління урядового зв'язку; інші видатки на загальнодержавне управління.

5. За якою воєнною доктриною фінансують видатки на оборону в Україні:

- а) оборонною;
- б) ядерною;
- с) пасивною;
- д) наступальною.

6. Видатки бюджету на міжнародну діяльність держави не включають:

- а) видатки на утримання працівників українських дипломатичних корпусів за кордоном;
- б) членські внески до міжнародних організацій;
- с) закордонні відрядження депутатів Верховної Ради України;
- д) видатки на навчання українських студентів у закордонних навчальних закладах.

7. З місцевого бюджету фінансується діяльність:

- а) апаратів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Президента України, його Секретаріату та РНБО, апарату Верховної Ради АРК;
- б) місцевих державних адміністрацій;
- с) органів місцевого самоврядування та їхніх виконавчих комітетів.

8. До органів зі спеціальними фінансовими повноваженнями належать:

- а) Державна податкова служба, Державна казначейська служба, Митна служба;
- б) Рахункова палата України;
- с) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету.